

ORDE DER VERDRAAGZAMEN

Gevestigd te 's-Gravenhage

Kon. Goedgekeurd 2.2.1958

ODV-GROEP HILVERSUM

Secretariaat: Heuvellaan 11, Hilversum - telefoon 035 - 10481

Een x in de kantlijn betekent de vraag. Hilversum, 7 februari 1977.
" - " " " " het antwoord.

Goeden avond vrienden,

Mag ik beginnen met te vertellen, dat we niet alwetend of onfeilbaar zijn die ploeg van ons. Maar goed, dat u het weet. Denkt u zèlf na, anders komt u er te laat achter. Het onderwerp hebt u, geloof ik, net gehoord, het is namelijk :

DE TIEN GEBODEN.

En daar kun je nou een hele hoop over vertellen. Je kunt het gaan dramatiseren. Je kunt een hele hoop oude preken opduiken en daarmee gaan werken, maar ik had eigenlijk de zaak graag eerst wat anders benaderd, want weet u, 't is eigenlijk een wat curieuze geschiedenis. We kunnen zeggen: 't is openbaring, goed, maar als je daar nou als buitenstaander tegen aankijkt, is 't toch wel 'n beetje raar. 't Begint eigenlijk al met Mozes, nietwaar? Mozes, die wordt daar gestuurd door die mensen uit Egypte weg te halen. Kan ik me allemaal voorstellen, maar op een gegeven ogenblik zegt-ie: "Ja maar Heer, namens wie kom ik dan eigenlijk? Wat moet ik dan zeggen?" Dan zegt Hij: "Nou, Ik ben, die Ik ben" en dat heeft daar rustig gewerkt. Hadden ze hier in Amsterdam moeten doen, dan hadden ze gezegd: "Ik ben, die Ik ben?", welke "ben", waar of niet? Hè, ik bedoel maar, 't wrikt en 't wrikt ergens, 't is een totaal andere mentaliteit, 't is een héél andere wereld en 't gebeuren zèlf, zoals zich dat daar aankondigt, dat is ook vol van allerhand onlogische zaken. En we kunnen natuurlijk zeggen: "'t is een godswonder", we kunnen ons ook afvragen: "hoe zit het eigenlijk in elkaar?" En wanneer we dat bij voorbeeld hebben over die "vurige zuil"; 's nachts een vurige zuil en overdag een rookwolk. Dat kun je hier ook wel eens zien als er een oliebrand is, hè? En "Hij ging hen vooraf". Ze zagen Hem in de verte dus. 't Zou heel goed kunnen zijn, dat dat gewoon trekken is geweest in de richting van één of andere brandende oliegeschiedenis. In die buurt zit olie. Dat weten we zo langzamerhand wel, maar kom je daar bij die Sinaï, wat gebeurt er? Ja, Mozes gaat naar boven. Mozes is een hele tijd weg en ja, dat ploegje, dat hij heeft meegebracht ach, dat zit er ook een beetje eigenaardig bij. 't Zijn een heel stel verschillende stammen. Ze hebben allemaal ook nog een aparte opvatting van God en allemaal tamelijk stoffelijk haast. D'r zijn er een paar bij, dat zijn zoonaanbidders, d'r zijn ook maanaanbidders bij, d'r zijn wat vuuraanbidders bij, maar een werkelijke God, zoals je die eigenlijk ziet bij Mozes, die is d'r eigenlijk niet. Mozes komt naar beneden. De mensen hebben er allang de brui aan gegeven en hebben een beeld van Apis gemaakt, zijn ze om hem heen aan 't dansen, nou ja, dat kan ik me best begrijpen, nietwaar? Dat is een orgastische eredienst geweest voor Apis altijd, nietwaar dus die lui hebben gedanst voor Apis tot ze voor Pampus lagen.

x Ik dacht: een kalf.

- Apis was een gouden kalf of een gouden stier, maar dat kalf dat is dan om de associatie met die andere goden natuurlijk weg te drukken, maar ze kwam uit Egypte Apis-verering en trouwens 't is bekend, dat een deel van de Joden althans, ook daar, ze hadden dan wat betere baantjes ook, deelnamen aan verschillende vereringen. Dus, ik zeg dit nu maar zo. U hoeft 't niet aan te nemen, hè? Maar zo zie ik dit. Ik probeer daar naar te kijken als een buitenstaander, iemand, die dat verhaal voor 't eerst leest, zoals je, laten we zeggen een Tarzan-verhaal leest. Kijk je daarnaar, je vindt 't leuk, je vindt 't mooi, maar je zegt: "hoe kan 't eigenlijk?" En dan moet je proberen om te verklaren wat wel kan en wat niet kan. En daar, daar ben ik nou eigenlijk mee bezig. Nou dan gaan we kijken dus. Mozes, die zal, volgens sommige verhalen, in toorn tabletten hebben neergegoid, 't waren marmeren of porfieren tabletten, waarop die Geboden stonden, weer terug zijn gegaan later en terug zijn gekomen met waarschijnlijk zandsteen, 't kan ook hardsteen geweest zijn. In ieder geval, hij is gekomen met die Geboden en hij heeft z'n broer Aäron als Hoge priester aangesteld, ze hebben een tabernakel in elkaar getimmerd en vanaf dat ogenblik was dat de Goddelijke Wet. Dat is allemaal mooi, maar 't is al heel eenvoudig te begrijpen, dat er iets méér achtersteekt. Waarom begint dat ding anders: "Ik ben de Heer uw God?" Met andere woorden: eerst definiëren: d'r zijn geen andere Goden. D'r wordt nogal wat gerommeld met Goden daar onder dat volk! "Ik ben de Heer uw God", hè?

in eerbetoen, noch voor andere Goden, noch voor een dienaar of voor de dienaren van die God zèlf", hè ? "Je zult geen gesneden beelden maken, of 't nou van onder de wateren is of uit de lucht of van de aarde", hè ? Dat is typerend. Als je je even gaat realiseren, dat er bij voorbeeld volkeren zijn, die Zeegoden aanbidden. De Filistijnen hebben bij voorbeeld Dagon en Dagon is, vreemd genoeg, een Visgod. Je vraagt je wel af hoe die daar op 't vasteland is terecht gekomen, maar goed. Dus kennelijk wordt hier gezinspeeld op allerhand goden, die bestaan. 't Is een poging om àl die goden met één slag uit te wissen. Je mag er geen beelden van maken, je mag er niet eens aan denken, je mag er de knie niet voor buigen, je moet eerlijk blijven. Dat staat er ook in trouwens, hoor, de Geboden, een heel eind verder, maar ja, daar hebben ze altijd veel moeite mee gehad.

Nou dan kijken we dus: wat staat er verder bij ? Ja, een soort sociale hervorming onder meer: dat je de zevende dag moet heiligen, de sabbat. Waarom ? Omdat God in zes dagen de wereld schiep en de zevende dag rustte Hij. Dat is een rationalisatie. Maar één ding is wel zeker: voor mensen, die slaven zijn geweest, is een rustdag een enorme sociale vooruitgang, 't is iets onvoorstelbaar goeds, dat je elke week een dag rust hebt. Dat is zonder meer begrijpelijk, dat is een soort lokkertje eigenlijk.

En dan komen we aan: "Eert uw vader en uw moeder". Ja, ja, ja, goed, "eer je ouders", maar waarom ? Omdat die ouders belangrijk zijn. In de stammen van die tijd, trekkende stammen, wordt betrekkelijk weinig neergeschreven. We weten, dat tijdens die reis door de woestijn Mozes door de stam der Levieten alles heeft laten neerschrijven. Dat bestond dus nog niet: "neergeschreven". Die ouderen zijn degenen, die de overlevering kennen. Zij zijn degenen, die de ervaringen hebben. Zij zijn 't, die raad kunnen geven. Die moeten dus, ook al zijn ze dan verder nóg zo lastig, hè, die moeten toch een plaatsje apart hebben, die moeten beschermd worden. Want niet alleen is het voortbrengen van nageslacht erg belangrijk voor de stam. Je ziet 't trouwens nú nog, als er staten zijn, die zeggen: "wij willen meer", dan beginnen ze onmiddellijk met de geboortebeperving af te schaffen en dat soort dingen en dan zeggen ze: "wij moeten meer in aantal worden". Dat hebben ze tóen ook gedacht. En dan die ouderen erbij, die 't onderricht kunnen geven, zodat de stam als het ware geïndoctrineerd kan worden. 't Is een logisch gebod.

Nou, dan gaan we kijken naar al die andere geboden. "Je mag niet doodslaan". Nou, als je dat bekijkt, moet er een zeer selectief gebod zijn geweest, nietwaar ? Per slot van rekening, ze hebben genocide gepleegd toen ze Kanaän veroverden, ze hebben degenen, die daar woonden, letterlijk uitgeroeid en een groot gedeelte van hun helden doen niets anders dan uittrekken en met ezelskakebenen of, zoals Gideon, met zwaard en fakkel, de vijand uitroeien. Dus, kennelijk is dat voor intern gebruik. U moet me niet kwalijk nemen, maar van buitenaf ziet 't er zo uit.

Nou, "niet stelen". Ja, ook logisch, als d'r gestolen wordt, dan krijg je 'n hele rommel. Eigendomsrechten, die moeten worden vastgelegd. Zeker bij een trekkende stam, waar dus dat eigendom veel geringer en daardoor ook veel kostbaarder is. "Ge zult niet stelen". Ja, best.

Nou dan mag je ook geen onkuisheid doen natuurlijk, zoals dat in Nederland schoon vertaald wordt en waarbij de vraag weer komt: "wat is onkuisheid ?", want Abraham die stuurde Hagar gewoon nog de woestijn in, hè ? Die hield er dus ook wel meer op na en kennelijk is dat ook later gebeurd. Salamo, daar wordt van verteld, nietwaar, dat hij voor elke dag, of beter gezegd, voor elke nacht, een vrouw had voor het hele jaar en dan nog een kleine reserve voor eventuele uitvallers. Ook van anderen blijkt steeds weer, dat ze nou niet zo kuis waren in de termen, waarin men dat vandaag graag vertaalt. Bovendien weten we, dat er een proefhuwelijk was in die tijd, want een huwelijk werd pas bevestigd wanneer 't nageslacht onderweg was. Eerst kijken of d'r wat uitkomt en dan huwen. Nou dat is ook al helemaal niet in overeenstemming met onze huidige opvatting. Waarom dan dit bevel ? Ik geloof, dat het er om gaat een zekere mate van moraliteit vast te leggen voor iedereen. Geen ruzie van "Jan heeft met Piet z'n vrouw" en de rest. Daar moet iets tegenover staan en het is dan ook bekend, dat overspelige vrouwen gestenigd worden en van overspelige mannen weten we 't niet, maar waarschijnlijk waren mannen te kostbaar om er zoveel te verliezen.

Het is allemaal nog begrijpelijk en wanneer we zo verder gaan en we komen daar bij voorbeeld aan "gij zult niets begeren van hetgeen uw naaste toebehoort", waarbij de dienstmaagd overigens ook genoemd wordt, dan komen ze tot de conclusie: ja, hier is eigenlijk in de eerste plaats een wet gegeven, die nodig is om een volk bijeen te houden. En het is een strenge wet. Dat zie je misschien niet meer als je de christelijke Bijbel zo leest, maar wanneer je je bezig houdt met de voorschriften, zoals die op grond van de Thora zijn ontstaan, dan zie je eigenlijk pas goed hoe streng men zich aan die regels hield. Dat was niet alleen maar een kwestie van "jongen, je hebt gestolen, denk er om, dat je het nooit meer doet". 't Was juist: gestolen, teruggeven en eventueel boete in slavernij ervoor of in andere gevallen wanneer 't te gek werd: sla dood !

Nee, dat is voorde Middeleeuwen. De Middeleeuwen waren meer detaillisten, maar in die tijd zaten ze nog in de groothandel.

Dus, wanneer ik 't zo eigenlijk bekijk van buitenaf, zeg ik ja, zijn die Tien Geboden nou wel zo goddelijk ? 't Kan zijn, maar in ieder geval zijn 't wetten, die juist op dat ogenblik en in die situatie en voor dat volk van het grootste belang waren. En ik geloof, dat 't erg belangrijk is, dat je dat even gaat bekijken. 't Is zo gemakkelijk om te zeggen: "ja, dat heeft God voor alle tijden gegeven, maar waarom tóen ? Waarom in die situatie ? En dan kun je praten over de uitverkorenheid van het volk en de rest, maar de feiten blijven bestaan: in die tijd waren àl die Geboden in feite een "must", een noodzaak. Daar kun je niet onder uit.

Dan valt verder nóg iets op. Wanneer wij ons bezighouden met de wetgeving, zoals die al ouder is, Oer-Oeroek bij voorbeeld, waar we toch ook één en ander restant van hebben gevonden, dan blijkt, dat daar ook soortgelijke wetten bestaan. D'r bestaan wetten tegen overspel, ja, zeker, ze zijn wat anders uitgelegd, maar ze bestaan. Daar bestaan wetten, waarbij dus ouders inderdaad een mate van voorrecht krijgen: kinderen kunnen hun ouders bij voorbeeld niet op straat zetten, ze kunnen niet over het bezit van hun ouders beschikken. Kennelijk daar. Wat betreft doodslag en zo, nou ja, onder meer, wie dus een burger doodt, volgens de wetten daar, die kan zèlf gedood worden of hij moet een enorme som betalen. Wie de slaaf van een ander doodt, die moet ook een behoorlijke som betalen of hij moet twee slaven teruggeven. Ik bedoel maar, die wetten zitten er allemaal in.

Dan vraag ik me dus eigenlijk af of God nou werkelijk zo weinig origineel was, dat Hij de wetten van arme Heidenen, waar Abraham eens vandaan is gevlucht, omdat 't zo'n ontzettende maanvereerders waren, of Hij die nou moest gaan imiteren ? 't Is alweer een vraag. Je kunt er geen antwoord op geven, maar 't valt op, 't is vreemd.

Dan gaan we verder kijken wat de situatie is geworden met het Joodse volk. Ze hadden een wet en die wet was hun heiligdom, was hun bescherming. Die werd megedragen in een ark, de "Arke des Verbonds" en deze wet bezorgde hen onder meer, naar men zegt, de overwinning bij Jericho, waar hij dus onder geschal van bazuinen rond de muren van de stad werd gedragen.

Wat gebeurt er ? Kennelijk houdt God zich niet op met de Tien Geboden, want de bewoners van Jericho zijn tot bijna de laatste man uitgemoord. Wat van Jericho overbleef, was ongeveer hetzelfde als later van Jeruzalem zou overblijven toen eindelijk de Romeinen genoeg hadden van de intriges. Ze zeiden: "nou willen we wel de hele buit ineens binnenhalen". Iets wat zoal 80 jaren was voorbereid, hoor. Ze hadden de kade al lang gebouwd overal om later wanneer 't nodig was even de zaak in te pikken. Wat dat betreft, is de politiek nog niet veel veranderd.

Goed, dan kijken we verder wat er gebeurt. Men komt daar in een land. D'r zijn bewoners. Dan zou je zeggen: "Gij zult niet stelen", nietwaar ? Dus blijf d'r met je poten af, 't is van een ander. Nee, God heeft ons dit gegeven. En dan staat er ook nog: "Gij zult niets begeren van hetgeen een ander toebehoort". Nou, daar zijn ze kennelijk ook nog wel 'n beetje gek mee. Als de spionnen terugkomen daar met vruchten en met koren en alles, nou dan staat alles te likkebaarden, hè, dan zou je dus een kleine vloed kunnen maken van al 't speeksel, dat uit de monden druipt. Wat zijn dat voor Geboden ? Gelden ze dan niet voor de hele wereld ? Gelden ze dan alleen voor het Jodendom ? Maar waarom houdt het christendom zich er dan mee bezig ? 't Is moeilijk. Of is 't een wet voor de wereld, voor de hele mensheid ? Maar wanneer we dit aanvaarden, hoe kan een God dan een volk voortdurend redden, helpen, 't doen zegevieren, terwijl 't niets anders doet als zondigen tegen alle Geboden, die er staan ? Tot zelfs Salomo, die perslot van rekening, nou ja, misschien was zij van Scheba een aardig mens, je kan niet weten, maar afgoden dus in z'n eigen paleis heeft gezet. 't Is moeizaam om dat allemaal te bekijken en onwillekeurig bekruipt je als buitenstaander, als je dat probeert te doen dus, het gevoel van ja, waar hebben we eigenlijk mee te maken ? Hebben we hier misschien te maken met een reeks van regels, die zó ergens ingewoekerd zijn in elke gemeenschap, dat ze wel op deze manier moesten kristalliseren onder deze omstandigheden. Ja, u weet er waarschijnlijk geen antwoord op ? Ik ook niet, maar ik stel de vraag. Want wanneer we dit als juist aannemen, dan ontstaat er heel iets anders, een heel ander beeld. Dan is het Joodse volk een volk, waarin die wet bewust nu religieus wordt uitgedrukt, terwijl soortgelijke wetten als gemeenschapsregels of vorstelijke wetjes eigenlijk overal ten dele al bestaan hebben. 't Is een deel van de mensheid. Dan zou eigenlijk de geboorte, zou je haast kunnen zeggen, van Israël, op dat ogenblik, dat Mozes van de Sinaï afkomt met z'n Geboden, hóe hij ze dan ook heeft gekregen, zou een bewustwording zijn van iets van de innerlijke structuur, niet van de mens, maar van de mensheid. En dan wordt ook duidelijk waaróm we die Geboden hebben. Kijk eens, dat die God voorop staat, och, daar praten we zoveel meestal niet over, dat is vanzelfsprekend. Onze God is de enige God, nietwaar ? En alle andere zijn arme Heidenen en zo denken de Boeddhisten d'r over, de Moslims, iedereen

denkt er zo over. Die anderen zijn anders, die hebben de waarheid niet. Het is moeilijk. We stellen ons gelijk altijd voorop. Kijk maar naar een vakbondsleider. Als je een Groeneveld hoort, wat zegt-ie dan? "Ik heb gelijk." Hij beschrijft 't schitterend, maar hij zegt: "Ik heb gelijk." En als je den Uyl hoort: "Ik heb gelijk" en als je van Agt hoort: "Ik heb gelijk". En iedereen heeft er z'n redenen voor. Je begint je "gelijk" voorop te stellen. Goed. Ik geloof in één God, dat is werkelijk waar. Al, wat ik heb meegemaakt en tijdens m'n leven, bij nadere beschouwing dan, en nadat ik ben overleden, dat vormt tezamen toch wel voor mij het beeld van één God, ja. Of 't een God is, zoals de mensen zich die voorstellen, betwijfel ik ten zeerste, maar ik geloof wel, dat er één God is, ja. Afgoden maken, ja goed, maar dan kom ik in moeilijkheden, want de vereering van bij voorbeeld Kruyff of wat dat betreft van de Paus, niet, dat ze iets met elkaar gemeen hebben, hoor, maar ergens zegt me, of als d'r één of andere Maharishi komt, hè?

x Ze doen het allemaal om het geld.

- Dat is een vraag. Van Kruyff weten we het zeker, van de Paus weten we, dat hij het doet om de macht, van de anderen vermoeden we, dat ze het ergens om doen, maar dat weten we niet zeker. Dat is juist het beroerde: we zijn er nooit zeker van. Want tegenwoordig is het zó, dat je een ideaal eigenlijk alleen dan goed kunt verkopen, wanneer je duur bent. Wist u dat? 't Bewijst, dat de muntwaarde dus steeds verder afneemt, idealen worden steeds kostbaarder en daarom moet iemand, die een ideaal heeft, een goed ideaal, die moet 't je wel verkopen, hè? Anders gaat 't niet. Maar dat is terzijde.

Wanneer ik nu dus zeg, ja, van al die andere regels "eer uw vader en uw moeder", ik vind er toch eigenlijk wel iets in zitten, ja. De familie, de familie is erg belangrijk voor de mens, juist, omdat de mens in de grote gemeenschap eigenlijk zo snel verloren loopt en dan heb je die kleine gemeenschap van het gezin, waarin hij zichzelf is, waarin vaste machtsverhoudingen uit kunnen kristalliseren, waarin eigen wetjes en regeltjes kunnen ontstaan, eigen gebruiken, kortom een wereld, die veel meer aan jezelf is aangepast. Ja, dat "eer uw vader en uw moeder", dat zie ik best zitten. En, nou ja, dan al die verboden eigenlijk, hè? Ik noem het geboden, maar het lijken meer verbodsbepalingen: "gij zult niet", hè? "Gij zult niet inrijden in deze éénwegsstraat". Op de straat staat een schild met streep, nietwaar? "Gij zult niet doden", dan denk ik ja, maar dat is een verrot moeilijke zaak, zeg. "Gij zult niet doden", zelfs een vegetariër blijft dan niet geheel schuldeloos soms, hè? Die kan ook wel eens last hebben van iets, weet u wel? Dus, kán dat een absoluut gebod zijn? Maar als 't een absoluut gebod is, nou ja, misschien de djajts (?), de "sweepers", u weet wel die Indische secte, die een bezempje gebruikt om waar ze lopen vooral niet op leven te trappen. Misschien, dat die er dan dichterbij staan, maar dat gewone gedoe, nee, dat kán niet, zeg. En soldaten, die zijn er ook eigenlijk in strijd met dat gebod en ik zou ook zeggen: terroristen, ook in strijd met dat gebod, 'n beul, in strijd met dat gebod, maar de Joden zelf zijn ook voortdurend in strijd geweest met dat gebod. Hoe vaak hebben ze geen ketters gestenigd, overspeligen willen stenigen en al die dingen meer. Dat is nou toch ook doden? Kennelijk is dat "gij zult niet doden" dus een regel, waaraan de mensheid zich op de één of andere manier niet kan houden en ze willen 't wel meer op een afstand doen. Tegenwoordig zijn er 'n hele hoop mensen, die vallen flauw als ze bloed zien, maar ze kunnen wel op 'n knop drukken om een atoombom te laten exploderen, maar ze dóden, d'r wordt voortdurend gedood en, eerlijk is eerlijk, het hele leven is doden. Wat denkt u van de kat, die een vogeltje of een muis eet, van de hond, die een schaap achternazit, wat denkt u van die vogels, die zich vol zitten proppen met pieren en insecten, wat denkt u van die grote vis, die die kleine vis opeet, enzovoorts? Ik bedoel dat "gij zult niet doden" dat moet ergens een selectief gebod zijn of 't moet een áanwijzing zijn. Ik geloof voor mij, dat doden niet zo erg is wanneer je 't zuiver lichamelijk bekijkt en dan ben ik misschien ja, ik ben dood, dan denk je meer geestelijk uit den aard der zaak, in zover een geest nog denkt. 't Is meer een bewustzijnsproces, maar ja, goed. Dan zou ik zeggen, ja, je kunt iemand géestelijk doden, d.w.z. je kunt hem als het ware duister maken, je kunt hem uitzicht op de werkelijkheid ontnemen. Ik dacht, dat dat eigenlijk veel erger zou zijn, dan iemand gewoon om hals brengen. Ja, dan zijn er mensen, die denken, verschrikkelijk die elektrische stoel, maar ja, God, dat zijn jongens, die komen elektronisch in de andere wereld terecht, verder niets. En dán zullen ze uit moeten vechten wat ze zelf zijn, maar dat moet je tòch als je dood gaat. Nee, dat "gij zult niet doden" zie ik niet als een gebod, waar men zich aan houdt en wat dat betreft, Christenen wisten ook van wanten, hè? Wat dacht u van de Protestanten, die de Katholieken hebben willen uitroeien, hè? Denk maar eens aan die oorlog, zeg, aan Tilly, Wallenstein en al die anderen, niet te vergeten de bevrijder en redder van het geloof Gustaaf Adolf, die zich ook rijk gestolen heeft. Dat is een krankzinnige situatie. Wat moet ik denken van de manier, waarop de Kerk haar rechten verdedigde, hè, door mensen ter dood te brengen. In Spanje zijn Joden verbrand, omdat ze Jood waren. D'r zijn pogroms gehouden, daarom denken. In-

die zijn bij de vloet als heidenden afgeslacht en als ze zich wilden laten oopen, dan werden ze nog afgeslacht, maar dan kwam hun zielte wel in de hemel. Nee, bij dat gebod kan ik me werkelijk niets voorstellen, dat in de mens is ingevreten, dat een waarheid is.

Van andere dingen kan ik zeggen, ja, zo is God, maar waarom dan dit "gij zult niet doden"? Omdat niemand gedood wil worden, omdat de dood een angst is voor veel mensen. Ja, als je aan onze kant zit, denk je d'r anders over, dan ben je meer bang voor geboorte, maar goed, 't komt dan wel weer, hè?

"Gij zult niet doden" is eerder 't afwijzen van de bedreiging van het eigen "ik", dan 't beperken van jezelf in de bedreiging van anderen. Dat's wel duidelijk.

En dan vind ik 't ook zo mooi als je verder kijkt, hè? "Gij zult niet begeren" bij voorbeeld, vind ik een fantastisch mooi Gebod. Hebt u hier wel eens door de plaats heen gelopen, naar al die zondige étalages gekeken, die uw begeerte willen prikkelen en dan heb ik het heus niet over sex-shops, hoor? Heb ik 't over V & D en al die andere zaken. Die prikkelen toch uw begeerte? En ge mocht niets begeren wat een ander toebehoort? Nou, 't is toch van de winkelier zou ik zeggen. Mag je niet naar kijken. Waar blijft de handel? En waar moeten we dan naar toe met die heerlijke advertenties, "dat je pas een man bent, als je X rookt"? "Dat elke vrouw in Levi's loopt van voor mijn part Salomons." Is toch onzin! Die hele maatschappij. Waarom dan dit niet begeren? Alweer, als ze iets willen hebben wat ik heb, dan ben ik niet meer zeker, dat ik het houd. 't Lijkt veel meer een defensief iets. "Gij zult niet stelen", ja, dat was natuurlijk wel, voordat er belastingen waren. Maar "gij zult niet stelen". Alweer mijn eigendom is mijn, daar blijf je af. Het is weer eerder verdedigend, dan werkelijk eigen handelwijze bepalen. Laten we eerlijk zijn, d'r is nog wel eens wat gejat, ook door het "oude volk". Dat heeft ook nog al 't één en ander genomen, niet alleen een heel land, maar daarnaast nog heel wat. Of dacht u misschien, dat Salomo aan z'n strijdrossen en z'n rijk was gekomen door ieders rechten te respecteren, hè? Nee, als buitenstaander kijkende, zeg ik ja, ik geloof wel aan die God, maar dat is mijn persoonlijke zaak. Maar al die dingen schijnen eerder voort te komen uit een behoefte van de mens om zichzelf te verdedigen. Die onkuisheid bij voorbeeld, ook zo'n geschiedenis. Wat is nu eigenlijk onkuis? Niemand heeft het ooit uit kunnen maken, maar elke generatie komt er wel iemand, die zegt wat kuis is en wat onkuis is, hè? Als je bij voorbeeld minister van Agt neemt, nietwaar: boven de 50 plaatsen is 't onkuis, maar als er niet meer dan 50 plaatsen zijn, dan mogen die voorstellingen nog net. Ik bedoel maar, dat is ergens irreëel, hè? Dat zijn allemaal van die dingen. Maar ja, mijn zedeleer is de juiste. Daar mag je niet tegenin gaan. "Mijn gebruiken, daar moet jij je aan houden", dat zit er wel in, ja, en zo is 't ook gebruikt. Nee, van buitenaf bezien en dat is dan 't eerste deeltje van m'n betoog, ja, er komt nog meer, jullie zijn nog niet uit de ellende, maar dat eerste deel als buitenstaander bezien, afsluitende, dan zeg ik, ja, als die "Tien Geboden" van God komen, dan zijn 't kennelijk Geboden, waar de mensheid zich niet aan kan houden. En het zijn kennelijk Geboden, die door de mensheid gebruikt zijn om anderen datgene aan te doen wat ze volgens de Geboden niet mogen. Hebt u commentaar zover?

Doodse stilte, ja. Ik kan 't me wel enigszins voorstellen, hoor, maar dan gaan we naar deel 2 toe.

Wat hebben de "Tien Geboden" betekend voor de wereld? Moet je je ook afvragen en dan komen we tot een heel eigenaardige conclusie: de "Tien Geboden" zijn de basis geworden voor een zedeleer. Die zedeleer heeft in het bestaan van het Joodse volk eigenlijk niet zo'n erg grote rol gespeeld, behalve intern. Dat heb ik daarnet al gezegd. Maar nu blijkt dus, dat bij voorbeeld het Christendom uit die zedeleer put, maar vreemd genoeg, nemen ook de Grieken, die in contact komen met de Joden, bepaalde van die regels over en zelfs in de interpretatie van bepaalde regels en wetten bij de Egyptenaren (dat gaat dan vooral ^{over} de Osirische dienst en de Isis-dienst), daar vinden we ergens een afschaduwing terug. 't Zijn kennelijk Geboden, die ontzettend aanspreken. Wanneer 't Christendom komt, dan baseert men zich op een nieuwe leraar, een Messias, een bevrijder, een verlosser. Die bevrijder en verlosser zegt zelf, zegt zelve, hè, "Ik ben u het einde van het Oude Verbond". Welk Verbond? Het Verbond van Noë (Noach) of het Verbond van de Ark? Beide interpretaties zijn mogelijk. Zeker is wel, dat deze Christenen een hele tijd druk bezig zijn om uit te maken of je niet eerst Jood moet worden vóór je Christen kunt worden. Er is zelfs een hele strijd gevoerd over de vraag of een bekeerling niet éerst besneden moest worden vóórdat hij gedoopt moest worden of kon worden. Dat is dus kennelijk een groot gedeelte van de Judeïsche overleveringen, die in dat Christendom een rol spelen en 't wonderlijke is, dat méér deze uit 't Oude Testament stammende wetten een rol spelen bij de opbouw van het Christendom als macht, dat gaat eigenlijk al van Constantijn af, dan bij voorbeeld de "Zaligsprekingen" van Jezus, de regels van Jezus. Kijken we naar de Islam, dan wederom iets eigenaardigs, de "Tien Geboden" staan er niet letterlijk in de Koran. Dat is waar, maar zij zijn geparafraseerd daarin wel degelijk aanwezig. Zij zijn als het ware de basis geworden van een bepaalde nieuwere geloofsbeleving en in het bij-

6
zonder wel in gemeenschappen, waar het moetheïsme domineert. Als zodanig zijn die "Tien Geboden" de basis van alle wetgeving eigenlijk vanaf het jaar 400 ongeveer voor Europa. Als zodanig zijn die "Tien Geboden" een directe invloed op de maatschappelijke structuren, zoals die rond 800 gaan ontstaan, u weet, Kalifaten en zo en de uitvloeisels daarvan naar het Verre Oosten toe.

Wij zien, dat deze Geboden ook veel gemakkelijker worden aanvaard als juist, zelfs onder negervolkeren, bij Indianen, bij Aziaten, dan de rest van de leer. De Messiaanse gedachte is vele volkeren wel vreemd, maar die "Tien Geboden" die schijnen ze toch altijd wel als juist aan te voelen. De invloed van de "Tien Geboden" is zó groot, dat uw eigen rechtspraak daardoor bepaald wordt, of u het toegeeft of niet. 't Is niet het Romeinse recht, 't is een Christelijk-Romeins recht, waardoor u beheerst wordt. En al uw pogingen om u los te zeggen van de godsdienst, u los te zeggen van alle theocratische verbondenheden, maken u niet los van die "Tien Geboden".

Het is wonderlijk, dat die "Tien Geboden" zelfs in het communisme een rol spelen, ofschoon ze daar weer een beetje de kant van het Oude Testament uitgaan. Die Geboden gelden namelijk wel, maar alleen zolang het niet ten nadele van de staat is, zo lang het niet voordeliger voor de staat is om daar deels of geheel tijdelijk van af te wijken, maar 't is en blijft een grondregel.

Dan moeten we zeggen die "Tien Geboden" zijn dus eigenlijk erg belangrijk, omdat ze de opvattingen omtrent leven en omtrent goed en kwaad in een zeer groot gedeelte van de wereld, waarschijnlijk voor de helft van de wereldbevolking, bepaalt. Deze belangrijkheid ziende, kunnen we niet ontkennen, dat een grotere kracht of macht dan alleen maar menselijk denken en, nou ja, laten we maar zeggen opportunistisch gebruik maken van de gelegenheid, aan de basis ervan moeten liggen.

Wanneer we nu horen hóe die Geboden ontvangen zijn, dan is het ook wonderlijk, God kondigt Zich aan met wat praktisch een vulkanische uitbarsting gelijkkomt, met donder, bliksem, vuur, enzovoorts. Maar Hijzelf is alleen kenbaar als, 't Nederlands zegt 't zo mooi, "een suizelende stilte!" 't Is 't wegvallen van al het andere. Nu is dat iets, wat mystieke Godsbeleving zeer nabij komt. Ik vraag me af of wij de Goddelijke inspiratie ten aanzien van die "Tien Geboden" geheel terzijde kunnen schuiven en dan zeg ik op grond van deze verklaringen, dat dit niet waarschijnlijk is. Ik neem aan, dat de formulering van de Geboden niet Goddelijk is, dat ze menselijk is. En voor degenen onder u, die dat een beetje vreemd vinden, wil ik er op wijzen, dat uiteindelijk Mozes is opgevoed als een Prins van Egypte. Een Prins van Egypte was deel van de staatsgodsdienst, hij was ingewijde, hij leerde lezen en schrijven, hij leerde nadenken, hij leerde argumenteren. Dat moest hij wel, want anders was hij geen Prins. Daarnaast kon hij vele wetenschappen bestuderen of althans van de grondslagen daarvan kennismaken. En veel van hetgeen Mozes doet tijdens die tocht door de woestijn wijst er ook op, dat-ie wat dit betreft over ruime kennis heeft beschikt, ook wanneer 't voor zijn volk vaak een wonder was. Ik geloof, dat Mozes inderdaad zich heeft afgevraagd: "Mijn God, wat moet ik nú beginnen? Waar ben ik aan begonnen?" Dat hij zich overgeevende, eigenlijk aan de leegte en de wanhoop in eenzaamheid, bevangen is door deze mystieke verlichting, die inderdaad een suizende stilte kan worden genoemd. En ik geloof, dat daardóór deze Mozes veel beter dan anders ooit 't geval geweest zou zijn, in staat was door te dringen tot de essentie van het menszijn en zo, uit al wat hij wist, omtrent de verschillende wetten en wetmatigheden, zowel uit overleveringen van zijn eigen volk als uit de kennis van Egypte, kwam tot de formulering, zoals hij nú bestaat.

Hier heb ik een enormiteit gezegd in de ogen van elke rechtgelovige. Ik heb gezegd: "Ik geloof niet, dat de "Tien Geboden" letterlijk God's Woord zijn." Ik heb gezegd: "Ik geloof, dat de Geest Gods 't is geweest, die een mens ertoe heeft gebracht om zo vanuit zijn eigen kennis te formuleren." Mozes, niet de ontvanger van de Wet uit de handen van de Heer, maar Mozes de Profeet, bezielde door zijn God, werkende vanuit zijn besef en weten, werkende met zijn eigen middelen, brengt de "Tien Geboden" tot stand. 't Is misschien pijnlijk als je dat zo allemaal bekijkt, want hoeveel generaties hebben niet geloofd, dat dit God's Woord is, waaraan niet getornd mag worden, volgens de bekende regels van de Thora mag er niets aan veranderd worden, geen tittel en geen jota. Ik wil er niet aan veranderen, ik wil alleen maar beschouwen en verklaren. En dan kunt u zeggen: "ja, maar mijn geloof zegt dit of dat." Dat is uw recht, want de mens, die gelooft, houdt zich niet op met redelijkheid, maar een mens, die alleen maar aanvaardt, omdat 't altijd zo gezegd werd, is een dwaas. Hij moet een beroep doen op z'n rede, hij moet nadenken, hij moet proberen voor zich een verklaring te vinden, hij moet, zelfs al erkent hij de praktisch God-gegeven waarde van de "Tien Geboden", zich nóg afvragen: "Waar zijn ze vandaan gekomen? Hoe zijn ze tot stand gekomen? Wat betekenen ze in feite? Wat hebben ze gedaan voor de wereld?" Het is dáárom, dat ik deze controversiële benadering heb gekozen. Niet de preek, niet de verheerlijking, maar de nuchtere beschouwing, de

vraag hoe 't eigenlijk gekomen is, 't waarom, wat 't verder betekent. Wanneer u naar uw eigen leven kijkt en u leest dan die "Tien Geboden" en u probeert ze letterlijk toe te passen, dan zult u tot de conclusie komen, dat u, door ze toe te passen, zeer snel naar onze kant vertrekt. U zult tot de conclusie komen, dat 't praktisch onmogelijk is tegenover alle leven deze wetten te handhaven. Wanneer een tijger u bespringt, moogt ge dan niet doden? De wet van zelfbehoud zegt, dat ge móet doden wanneer ge kunt. Wanneer ge niets te eten hebt en een ander bezit alle voedsel van de wereld, moogt ge dan niet stelen? Moet ge 't eigendom van die ander respecteren? Moet ge hem z'n gang laten gaan en zèlf sterven? Uw zelfbehoud zal u zeggen, dat 't hier uw rēcht is om te stelen. U zult 't doen, of u 't gelooft of niet. Als u 't niet doet, dan is 't uit angst, niet uit getrouwheid aan de wet.

Wat betreft die kwestie van bij voorbeeld de onkuisheid ook, ach, laten we mekaar toch alsjebliëft geen mietje noemen, zeg. Misschien zijn we getrouw en monogaam wanneer we op aarde leven, omdat 't zo hoort en omdat we 't ons niet anders voor kunnen stellen. Misschien. Maar kijk nou alsjebliëft niet neer op de Moslim, die z'n vier vrouwen mag hebben of op de Mormoon, die zich alleen voor de wet bepaalt tot één, want hoeveel mensen hebben hier óók niet, als ze 't kunnen betalen, iemand in een flatje zitten? En wat dacht u, dat die hele, zullen we zeggen, horizontale vermaaksindustrie vandaan komt? Waar komt 't vandaan? Denkt u, dat er zoveel vriendelijke heren zijn, die dames tegen geringe betaling willen troosten en bezoeken en dames, die datzelfde voor heren willen doen? Wees nou eens eerlijk! 't Is een façade die kuisheid, 't is een gewoonte, 't is een indoctrinatie, maar 't is zeker niet iets, wat je in je aard steekt. En je eigen gedachten, die zullen, al ben je nóg zo braaf en zo goed, soms heus wel eens terzijde afwijken en hoe meer nadruk je geeft aan de verbodsbepalingen, hoe meer je gepláagd wordt in feite door al deze, hoe héet 't ook weer, bekoringsen. Oh ja, ja, zéér bekoorlijk.

Lieve mensen, heeft u nou nog nooit iets begeerd, wat een ander had? Dat mooie schilderstukje van Mien, de kleurentelevisie, zoals Klaas d'r pas één gekocht heeft of zo'n lekkere wagen, zo'n Mercedes als de buurman heeft, ik begrijp trouwens niet waar de vent 't van doet!

Wees nou eens eerlijk! U hóudt zich niet aan de "Tien Geboden", want u bent ánders. Maar die "Tien Geboden" dat is ja, dat is de façade. Daar áchter kan 't een rommeltje zijn, maar daar buiten ziet 't er netjes uit. En vraag je dan nog eens af of je die "Tien Geboden" door kunt zetten in een moderne wereld.

"Gij zult geen onwaarheid spreken!" Tjonge, tjonge en dat met verkiezingen vlak voor de deur! Mensenkinderen! En dat met al die internationale relaties en twisten, zeg! Dan is een diplomaat, is dus eigenlijk een staats-gelicentieerd zondaar. Nee, lieve mensen, laten we nou maar eerlijk zijn, die "Tien Geboden" daar deugt niet veel van, tenminste niet, zoals ze in de praktijk worden gebracht, maar ze geven wel ergens een scheidslijn aan, ze zijn een hekje en je weet als je d'r overheen gaat, dat je tóch vandaag of morgen naar de andere kant terug mag. Ja, wat zeg ik, móet, of je wilt of niet, want, anders dan grijp je naast het Koninkrijk der Hemelen en niemand weet of 't er naast zit, maar waarschijnlijk is dat de buitenste duisternis.

Dáar ligt eigenlijk de betekenis van die "Tien Geboden". Zeker God-gegeven, ingeboren in de mens, maar dan als een verdediging en sociaal van betekenis, omdat er een grens wordt gezet. Niet, omdat die grens niet wordt overschreden, 't is iets als een snelheidsbeperking op een autoweg. Niemand houdt zich d'r aan, maar men houdt er wel rekening mee en dat is de hoofdzaak. Als u het zó wilt bekijken, dan zult u het met mij eens zijn, ook vanuit 't standpunt van de buitenstaander, is die reeks van tien Geboden waardevol, ook vanuit het standpunt van iemand, die niet gelooft, wordt hun betekenis en hun waarschijnlijke geïnspireerdheid bij nader denken toch wel klaarblijkelijk. De "Tien Geboden" zijn belangrijk voor de wereld, ze zijn belangrijk voor het moreel besef van de mens, maar ze zijn niet, oh nee, zijn zeker niet een wet van een God, die elke overtreding van die Geboden zal straffen, want dáarvoor zijn ze kennelijk voor teveel verschillende uitleggingen vatbaar. Hebt u commentaar?

x Zijn 't niet eigenlijk geestelijke Geboden? Ik geloof, dat er veel te veel stoffelijk naar gekeken wordt, want je zou 't kunnen beschouwen met karma. Op een gegeven moment, als je iets dóet, dan weet je, of je weet 't niet, dat is dan stóm misschien of onwetend, dat er dus een reactie op komt. Actie en reactie?

- Oorzaak en gevolg. Dat is heel eenvoudig, alles wat je doet heeft gevolgen. Als jezelf de oorzaak bent, kun je je over de gevolgen niet beklagen, ook wanneer je ze niet prettig vindt. Dat kunnen we dan rustig zeggen, maar dan krijgt 't geheel van die "Tien Geboden" dus 't karakter van weer dat scheidslijntje, wat ik heb gezegd, hè? Van: je kunt er wel even overheen, maar je moet terugkomen, hè? Je kunt niet blijvend van deze regel afwijken en dan zegt: ja, daar heeft ze wel gelijk in. Maar, laten we één ding niet vergeten, ofschoon meermalen in de Bijbel, ik geloof, dat 't in 't geheel vier

als Christenen niet aan reïncarnatie geloven, dat weet u misschien, hè?

x Van wie niet?

- Van de deskundigen, die van het Christendom een wetenschap hebben gemaakt, die helaas niet op ervaringsonderzoek en feiten kan berusten, maar dus in feite een filosofie is, die, in een voortdurende rechtvaardiging van het reeds gestelde, alle feiten probeert te verwerpen, die niet stroken.

x Die kunnen we dus schrappen?

- Onze vriend Henri heeft eens een keer gezegd: "Ach, 't is een theoloog en Theo liegt nog steeds", maar misschien niet opzettelijk, dat had hij erbij moeten zeggen.

x Vroeg-Christenen geloofden trouwens toch wèl in de reïncarnatie vóór het Concilie van Trente?

- Ja, d'r zijn dus groepen geweest, die d'r in geloofd hebben, maar niet allemaal. Je moet namelijk goed begrijpen, dat de eerste Christenen uit heel veel verschillende maatschappelijke groeperingen kwamen. Als je alleen al rekening houdt met het groot aantal verschillende volkeren, dat werd samengebracht als slaaf in Rome, dus dan kijken we nog niet eens naar al die andere delen, die Paulus heeft bezocht. Dan moeten we zeggen: "ja, iedereen heeft natuurlijk geprobeerd daarin z'n eigen leer terug te vinden en ook z'n eigen opvattingen daar geprojecteerd." En zo komt 't, dat inderdaad ook een deel, maar niet alle daarvan, geloofde in reïncarnatie, dat men geloofde, dat men terug zou komen. Maar 't is dus geen reïncarnatie met een directe oorzaak en gevolg-samenhang, zoals we die tegenwoordig vaak tegenkomen en in veel gevallen, wanneer ze d'r in geloven, dan lijkt 't als de hergeboorte uit Bardo van degeen, die gefaald heeft, zoals we dat in de Tibetaans-Boeddhistische opvattingen tegenkomen. Lamaïstisch-Boeddhistische moet ik eigenlijk zeggen. Voldoende?

x Ja. Vanuit een aantal geboden gewoon, kun je toch weer, wat is de gok: de Grote Kracht, inspiratiepunt tot voor een heel eigen geloofsopvatting, religie en dat brengt toch bij voorbeeld het gebod van de Waarheid, waarin je voor jezelf zo waar mogelijk probeert te leven, kan een enorme omkeer teweegbrengen in je hele houding ten opzichte van ...

- Inderdaad, anders gezegd, 't is een perfecte handleiding voor moraal. Dat heb ik al gesteld. En dat wil zeggen, dat we dergelijke dingen wel degelijk nodig hebben, want we moeten ons kunnen oriënteren. Een mens is nu eenmaal nog niet zo ver gevorderd geestelijk, dat hij zonder enig houvast kan verdergaan. En dan moet hij dat niet op een infantilistische wijze doen door boven zich autoriteiten te creëren, maar door zèlf te overwegen, op grond van de regels, die hij kent, de wetten, die voor hem aanvaardbaar zijn, wat zijn eigen hóuding moet zijn. En dan geloof ik inderdaad, dat die "Tien Geboden" in vele opzichten de mens helpen om zich voor zijn eigen besef zo juist mogelijk te oriënteren en dus harmonischer te leven.

x En leren van zelfdiscipline?

Ja, dat was waar voor dr. Spock. Ja, Spock is er wel op teruggekomen, degenen, die volgens zijn regels zijn opgevoed, niet, dat is te laat. Ja, zelfdiscipline, ik geloof, dat elke mens discipline nodig heeft, d.w.z. een mate van beheersing. Een onbeheerst mens namelijk kan niet met anderen samenleven. Maar mensen zijn wezens, die alleen in groepen kunnen blijven voortbestaan, gezien de mogelijkheden van hun eigen wereld en omstandigheden, waarin ze stoffelijk verkeren. Dus discipline is inderdaad nodig en zèlf-discipline houdt in, dat je zèlf denkt en bewust reageert, terwijl een kadaverdiscipline, als u het woord even permitteert, dus een opgelegde regel is, waaraan je onderwerpt, zonder haar te begrijpen vaak. Hier is dus inderdaad de zelfdiscipline belangrijk, omdat 't de mens leert bewuster te leven krachtens 't besef van beperkingen, die hij zichzelf oplegt en de reden, waarom hij dit moet doen.

- Om vrij te zijn?

x Ja, dat is een heel moeilijke vraag, want wat is vrijheid? D'r bestaat wel een definitie over en die zegt: de perfecte vrijheid is de algehele zelfbeheersing, waardoor het "ik" slechts datgene beleeft en volbrengt wat 't uit zichzelf wenst te aanvaarden. Maar dan moet je toch een heel eind verder zijn, dacht ik, dan het menselijk stadium en alle sferen, waarin nog vorm heerst. Vrijheid vind je, geloof ik, vooral dáar, waar je leert zèlf te denken en dan krachtens je denken je aan te passen aan het onvermijdelijke in de gemeenschap, waarin je leeft. Dan vind je een grote mate van vrijheid.

Nou, dat was dan zo'n klein beetje het eerste stukje, hè? Ik kan natuurlijk nog wel een stel preken gaan citeren, maar dat lijkt me zo overbodig, zo vermoeiend. Bovendien in mijn tijd was er nog geen "EO", dus ik heb niet geleerd hoe je vermanend en vermakelijk tegelijk kunt zijn. Ik weet trouwens niet waarom die mensen denken, dat ze 't zijn, maar dat is waarschijnlijk mijn fout. Vrienden, geen predikaties, maar wel één ding nog alles, wat ik heb gezegd, geef ik u ter overweging, maar wat u wèrkelijk gelooft na zelfonderzoek, diep in u zèlve, is altijd veel belangrijker dan wat ik kan zeggen, niet

Om het 't meer of minder waar behoort te zijn, maar omdat u alleen harmonisch met uw God of met de totaliteit kunt leven, wanneer u leeft volgens de waarheid, die u in uzelve erkent. En misschien, dat u dan de "Tien Geboden" toch iets anders gaat bezien, maar misschien, dat uw vrouw ook uw eigen gedrag, dankzij of ondanks die "Tien Geboden", ook even nader onder de loep wilt nemen en dat kan altijd helpen om 'n beetje gelukkiger, 'n beetje bewuster en een beetje meer verbonden met het Hogere te leven.

Na de pauze, ik weet niet zeker of ik terugkom. 't Kan zijn, dat er 'n ander komt, maar daar kunt u dus over dit onderwerp vragen stellen. Ben ik er niet, dan houd ik 'n lijntje open en ben ik er wel, dan is 't helemaal niet nodig. Zijn er niet voldoende vragen over 't onderwerp, dan kunnen andere vragen mede bezien worden, voor zover de tijd 't toelaat, maar vragen over 't onderwerp gaan uit den aard der zaak vóór. Heeft u even een pauze om er lekker over na te denken. Wat mij betreft, wens ik u dan 'n héél aangenaam kwartiertje.

x Dank u wel.

DISCUSSIE

Goedenavond vrienden,

Dit tweede gedeelte zult u met mij genoeg moeten nemen. Ik zal proberen om de vragen te beantwoorden en zo mogelijk eerst die vragen, die betrekking hebben op het voorgaande onderwerp. Mag ik u verzoeken?

x Is een aantal regels aan te geven, in plaats van de "Tien Geboden" voor het Aquarius-Tijdperk?

- Alle regels worden geïnterpreteerd. De vraag is dus hoe je de volgende regels zoudt gaan interpreteren. Ik hoop, dat u dat redelijk goed doet. Voor Aquarius geldt het volgende: in de eerste plaats, niemand is meer of minder dan jijzelf. Geef daarom ieder dat respect en zelfs het voorrecht van twijfel, wat je voor jezelf zoudt opeisen.

In de tweede plaats: het persoonlijk bestaan van een mens is belangrijk. Grijp daarin nooit in tegen diens wil. Geef een ieder de mogelijkheid z'n eigen weg te zoeken.

In de derde plaats: besef, dat uzelve gaarne geholpen zoudt worden wanneer 't nodig is, helpt daarom anderen zoveel u kunt. Leef in vreugde. Wees niet bang voor de vreugde, maar zorg, dat u in uzelf vrede hebt en houdt met uzelve. Een mens, die zichzelf verwerpt, is voor zich en voor de wereld schadelijk.

En ten laatste zou ik u willen zeggen: streef naar 't innerlijk besef van kracht, dan behoeft u naar buiten toe geen dreiging te gebruiken.

Is dit voldoende?

x Ja, prima.

x Ik heb wel eens gehoord, dat een mens ook na z'n leven in een bepaalde denkrichting door blijft denken, waaraan hij op aarde gewend was. Is zo iets blijvend? Wat is uiteindelijk de enige echte waarheid waar je naartoe moet groeien?

- Een moeilijke vraag. Wanneer u het mij zoudt vragen, dan zou ik zeggen: 't is net zo als met roken, je moet er uiteindelijk van af en je leert 't af, desnoods pas wanneer jezelf tot as wordt, maar 't duurt wel 'n hele tijd en dat is met gewoonten ook. Wanneer je als geest probeert je met de aarde in contact te stellen, dan val je groten-deels terug in de oude gewoonten, gebruiken en onwillekeurig ook denkwijzen of denkbeelden, die je verkondigt. 't Kost werkelijk moeite om deze gerichtheid en eenzijdigheid te doorbreken, maar aangezien ze steeds weer doorbroken worden kan, is wel duidelijk, dat er achter onze eenzijdigheden een alomvattende waarheid schuil moet gaan.

Is dit voldoende?

x Maar je krijgt toch een deel van die waarheid te zien op het moment, dat je dus, of wanneer je overleden bent?

- De waarheid omtrent jezelf zul je moeten ervaren na het overlijden en, indien u mij toestaat dit op te merken: 't is niet altijd een direct aangename ervaring. Als je jezelf ziet, zoals anderen je gezien hebben, kun je niet meer voorstellen, dat je jezelf gezien hebt, zoals je jezelf zag. Maar dat is een waarheid, die je dan ook nog kunt ontvluchten. Absolute erkenning van de werkelijkheid betekent: leven in licht. Ontkenning van de werkelijkheid betekent: leven in duister. Maar zelfs die waarheid is eenzijdig, dus precies alsof je iemand, die 1 en 1 heeft geleerd, even gaat vertellen met welke berekeningen je vanaf de poolster, door 't schieten van de poolster dus, je kunt oriënteren op de wereldzeeën. Je moet de inhoud hebben om een waarheid te kunnen begrijpen. Je bent eenzijdig, je bent beperkt. Dientengevolge kun je die grotere waarheid, zelfs wanneer je er mede geconfronteerd wordt, niet begrijpen en zul je je vastklampen aan je eigen zekerheden, vaak deze als zodanig ontkennen, totdat je wijzer geworden bent.

Is dit voldoende?

x Dus hoe meer besef, hoe meer waarheid?

- Erg eenvoudig gezegd, als u het mij vraagt, té eenvoudig. Je zoudt 't zo zeggen: hoe groter 't besef, hoe groter 't vermogen de waarheid te erkennen en te aanvaarden. Maar

of je 't doet, is weer een andere zaak.

x Enerzijds werd vermeld, dat de mens in z'n huidige geestelijk stadium nog behoefte heeft aan een autoriteit, anderzijds zijn de "Tien Geboden" niet direct God's Geest, maar via het bevattingsvermogen, zij het groot en diep, van Mozes, weergegeven aan het volk. Bij gebreke van het hoogst haalbare door het individu, dacht ik, dat het hoogst haalbare op moment, Mozes in dit geval, gerechtvaardigd was en is.

Nu komt de vraag: Hoelang moet het nog duren, voordat het individu bewust geestelijk gericht op weg gaat, zonder enige autoriteitsbehoefte, behalve die van de directe Geest God's: Heilige Geest ?

- Ik vraag mij af of men op aarde dit punt ooit zal bereiken, maar een definitieve uitspraak durf ik toch ook niet te doen. Daartoe reikt mijn inzicht in de totaliteit van de mensheid niet voldoende. Ik kan alleen dit zeggen: reeds in uw dagen zijn er mensen die tot een innerlijk besef komen, waardoor ze deze autoriteit eigenlijk niet van node hebben, daar ze, door een beroep te doen op een bereikte innerlijke harmonie, op een veel juistere en ook tot in details beter kloppende manier een onderscheid gaan maken tussen hetgeen voor hen zelve goed en kwaad is. Wanneer wij toegeven, dat in het Christendom die autoriteit nodig is en daarnaast toegeven (mijn vriend heeft daar een woord gebruikt, 'n ogenblik), dat bepaalde vormen van geloven vaak infantiliteit nabijkomen, dan moeten wij toch toegeven, dat de mens beter af is wanneer hij zich houdt aan de "Geboden", dan wanneer hij zonder voldoende persoonlijk besef alle "Geboden" zou verwerpen. Want daardoor zou hij zichzelf in een chaos storten en waarschijnlijk niet over de middelen beschikken om zichzelf daaruit te bevrijden, terwijl de vraag is, of hij een bevrijding door anderen in dat geval zou willen aanvaarden. Ik ben het dus eens met de stelling, dat zolang een mens nog niet beter weet en ook niet bewuster is, hij, wat mij betreft en waarschijnlijk ook mijn collega van vóór de pauze betreft, zich veilig aan die "Tien Geboden" kan houden zoverre hem dit mogelijk is. Voldoende ?

x Nu nog twee vragen, die slechts zeer zijdelings met het onderwerp te maken hebben: Sinds de val van de atoombom op Hiroshima, leven we niet alleen in het atoombijperk, maar ook in de periode van snel toenemende atoombewapening en een voortdurende angst over de mogelijkheid van een atoomoorlog. Eigenlijk leven we op de rand van de afgrond.

Is u het er mee eens, dat we in een apocalyptische eindfase verkeren en zo ja, wat kunnen we daartegen doen ?

- Ja, u moogt kiezen tussen electrolytisch en apocalyptisch, als u mij toestaat dat op te merken ? Maar, ik zou zeggen: u leeft niet in een eindfase, omdat zelfs op dit ogenblik de mogelijkheid niet groot is, dat de gehele aarde met al daarop bestaand leven volledig wordt uitgeroeid. En zolang er leven is, is er een wereld, zolang er een wereld is, is er incarnatie-mogelijkheid, nietwaar ? Maar, dat bepaalde gevaren op dit moment toenemen, is zeker waar. Ik ben echter zo vrij om me af te vragen of we dan in de eerste plaats naar het atoom moeten kijken. De atoombom is een wapen en als zodanig zal men, beseffende wat het kan aanrichten en wat de repressailles zullen zijn, mijns inziens daarmee niet zo snel werken. Maar wij hebben te maken met een toenemend aantal industrieën, die een zeer groot gevaar voor de omgeving opleveren. Het transport van gevaarlijke stoffen, ook midden door dicht bevolkte centra, neemt voortdurend toe. Atoomcentrales worden gebouwd, terwijl men in het kernfusieprobleem probeert door te dringen, maar rustig toch gelijktijdig de in feite niet veilig te houden en niet controleerbare splijtingscentrales bouwt. Dit alles, omdat men niet wenst zich te beperken. En dáár komt het belangrijke punt voor ons: maar het gevaar voor de mensheid en eventueel apocalyptische tijden zullen niet zo snel aanbreken door de atoombom, maar door het ongebreidelde egoïsme van mensen, die daardoor elkaar en zichzelf blootstellen aan gevaren, die alle hereditaire (erfelijke) kwaliteiten zouden kunnen aantasten en daarnaast een voortdurend toenemende reeks van grote rampen over de wereld, zeker binnen de zogenaamde beschaafde wereld, tot stand zou kunnen brengen. Is dit voldoende?

x De laatste vraag: Kan de Sovjetunie West-Europa door een zogenaamde "Elitzkrieg" overvallen en is dat land zo mogelijk daartoe bereid ? Weet u, dat de Belgische generaal Close onlangs een boek heeft geschreven, waarin hij o.a. beweert, dat de Russen in 48 uur de Rijn kunnen bereiken ? Zal het ooit zover komen ?

- De mogelijkheid is niet uitgesloten, maar de waarschijnlijkheid is kleiner dan u zich realiseert. Ja, ik zou hier eigenlijk een zeer korte politieke analyse moeten geven van de toestand. Op dit moment is wel zeker, dat Rusland zelve zijn eigen macht ziet afnemen, doordat er intern, zowel als uit het Oostblok, een voortdurend grotere kritiek ontstaat. Dit hangt samen met een vrijheid van denken, die men vaak, zonder het te beseffen, dat men het deed, heeft toegestaan. Ik denk o.a. aan de reacties op het verdrag "Mensenrechten" Helsinki. Dit betekent, dat men niet meer kan vertrouwen op z'n eigen mensen. Wanneer Rusland aangevallen wordt of een Oostblokland aangevallen wordt, dan zal de automatische reactie zijn: "wij verdedigen ons en zetten de strijd voort op het terrein van onze vijanden, maar voor een agressie-oorlog is althans voorlopig in

Rusland niet voldoende geestdrift en belangstelling te wekken. Dit impliceert, dat 't zeer onverstandig zou zijn van de Russen een dergelijke handeling te plegen. Het gevolg zou voor hen namelijk zijn, dat interne onlusten ontstaan en men weet nog genoeg van de geschiedenis van de revolutie om te beseffen hoe een oorlog, die ook maar éven verkeerd uitpakt, een algehele sociaal-maatschappelijke omwenteling tengevolge heeft.

Nu wat betreft de bewapening. Wanneer Rusland gebruik maakt van het geheel van zijn mogelijkheden, dat is dus inclusief zeemacht, de atoomduikboten met hun raketwerpers en eventueel mogelijkheid tot gebruik van atomair-ballistische projectielen, dan kan worden aangenomen, dat het Noorden van Europa binnen 72 uur is bezet en dat, inclusief Griekenland, Italië, waarschijnlijk tot, zeg maar begin van het Iberisch schiereiland, een bezetting zou kunnen plaatsvinden in rond tien dagen. Dit, wanneer we uitgaan van vergelijk, niet alleen van wapenen, die bestaan (die zijn niet bepalend), maar de etappebehoefsten, die daaraan verbonden zijn. 't Is namelijk zó, dat de etappebehoefsten aan mannen en materiaal per soldaat in het Westen ongeveer negen keer zo groot is als in Rusland en dat zou beslissend kunnen zijn dus voor een bliksemoorlog, zoals u die veronderstelt. De waarschijnlijkheid daarvan acht ik zeer klein. Over ongeveer twaalf jaar, tien, twaalf jaar, bestaat voor ons dit gevaar geheel niet, omdat eerstens een sterke sociale omwenteling in West-Europa plaatsvindt, waardoor aanvallen voor de Russen veel minder noodzakelijk of wenselijk wordt. In de tweede plaats, omdat Rusland, in een periode van ongeveer tien à twaalf jaar, ook rekening dient te gaan houden met 't Maoïstisch China, dat zeker niet in alle opzichten 't eens is met 't Russisch denken en daarnaast, en dat mogen we ook niet vergeten, niet geheel zonder ressentimenten is, omdat immers Rusland indertijd niet geholpen heeft om een eenmaal door de Russen geïnstigeerde technische ontwikkeling volledig te voltooien door een voortijdig terugtrekken van zowel deskundigen als materiaal. Het is dus duidelijk, dat dit gevaar ongeveer twaalf jaar bestaat. In die twaalf jaren zijn de omstandigheden zódanig, dat de waarschijnlijkheid van een dergelijke oorlog zeer klein is, maar ik kan mij voorstellen dat zeer rechts-denkende heren met mij van mening verschillen. Alleen moeten ze wel begrijpen, dat rechts tegenwoordig een minderheid is en dat zelfs het militarisme zijn oude termen nu uitdrukt met links, rechts, links, rechts.

- x In hoeverre geldt het gebod van het spreken van de waarheid, want je bent verantwoordelijk voor de gevolgen, die uit het spreken van de waarheid voor jou voortkomen?
- En die voor ánderen daaruit voortkomen. Dat is volledig juist. Ik geloof, dat je, wanneer je voelt de waarheid niet te kunnen zeggen, er beter aan toe doet te zwijgen, maar 't leugentje om bestwil, zoverre dit niet hoort tot de sociale gebruiken (u weet wel: "God kerel, wat ben ik blij jou te zien!"), zou ik dan toch zoveel mogelijk vermijden, maar vergeet één ding niet: een oprechtheid kan alleen dáar bestaan, waar de waarheid in het woord door de waarheid in de daad wordt ondersteund. Waar de mogelijkheid van de daad niet aanwezig is, is het vaak beter het woord achterwege te laten en ook omgekeerd zal men moeten zeggen: "waar ik niet het juiste woord kan geven, zal ik ook de daad voorlopig achterwege laten, totdat ik van haar onvermijdelijkheid en noodzaak overtuigd ben." Zeer diplomatiek, vind U ook niet? Desalniettemin de waarheid.
- x Kunt u iets zeggen, d'r stond onlangs een bericht in de krant, dat een aantal Amerikaanse geleerden hadden ontdekt, dat er een ijsveld, ter grootte van het Iberisch schiereiland, los dreigde te raken van de Poolkap. Is dit een canard of is dit de waarheid?
- Nou, voor een canard vind ik het wat groot, maar voorlopig is dat nog wel een "canard enchainé" (geketende eend), met andere woorden: onder omstandigheden zou dit mogelijk zijn, maar gezien de huidige omstandigheden is het niet erg waarschijnlijk. Maar 't is wél zeker, dat wij op 't ogenblik zitten in een klimaatsverandering (we hebben daar al jaren geleden iets over gezegd), een soort kleine ijstijd, die echter voornamelijk dus voorlopig Amerika treft en daarnaast ook 'n deel van Zuid-Amerika en 'n deel van Australië zal gaan treffen, maar dat duurt nog enkele jaren. Dus er ontstaan inderdaad evenwichtverschuivingen. Wij geloven echter niet, dat die tot ernstige afwijkingen van de aardasstand aanleiding zullen zijn.
- x Dus die kou, die momenteel in Amerika heerst, zal zich in de komende jaren...
- Die zal zich nog wel een paar keer herhalen en dan zal men misschien, als ze tenminste als echte Amerikanen van de nood een deugd maken, zeggen: "ideaal wintersportland" of zoiets.
- x En Europa heeft daar geen moeilijkheden mee?
- Verminderde moeilijkheden, ofschoon we moeten veronderstellen, dat Europa de komende jaren te maken zal krijgen met iets te zachte winters en waarschijnlijk ook iets te hete zomers, maar voor de meeste van u, tenzij u bij de landbouw betrokken bent, zal dat niet onaangenaam zijn.

- * *Van gevonde peuk in een gezond lichaam. Wat vindt u van sauna? Dat vindt u van sauna! Dat vindt u van sauna!*
- woordig ook nog al in opspraak te zijn. Voor het lichaam en voor de geest.
- Wanneer u zegt "sauna", mits juist genoten, is voor het lichaam een mate van reiniging en gelijktijdig, daarna vooral, voor de geest een ontspanning, die tot verfrissing voert, hebt u gelijk. Maar u moet maar zó denken, dat je 't luie zweet er ook op andere wijze eruit kunt krijgen en dat in dergelijke gevallen de geestelijke gevolgen over het algemeen even goed zijn, want de mens, die een taak met veel moeite tot eigen bevrediging volvoert, zal daardoor gelijktijdig een innerlijke oppepper krijgen, die zijn geesteskrachten en vaak zelfs zijn vermogens aanmerkelijk verscherpt.
- Je hebt trouwens een gezonde geest in een gezond lichaam. Dan zouden er veel ongezonde geesten op aarde moeten zijn, want wie heeft er werkelijk een gezond lichaam? Kunt u mij dat vertellen?
- x Maar komt dat niet door het tegenwoordige slechte voedsel, dat onnatuurlijk is samengesteld?
 - Onder meer, onder meer. Kijk eens, zolang de mensen er nog niet achter zijn, dat je handen hebt om mee te werken en niet om knopjes om te draaien, benen hebt om te lopen en niet om op pedalen te trappen, dat ze hun voedsel vanwege de smakelijkheid scheiden om daarna de delen afzonderlijk in te kopen en verder ook menen, dat je bij voorbeeld vleeswaren aantrekkelijker maakt wanneer je d'r veel vocht bijdoet, zodat je water kunt verkopen voor vlees, dan kun je zeggen ja goed, wanneer de mensen van al deze ongezonde leefwijzen afzien, dan zullen ze inderdaad er wat beter aan toe zijn, maar zelfs dán hebben ze nog te maken met een atmosfeer, die nou ook niet altijd even gezellig inwerkt. Er zijn nog altijd stoffen, die ook schadelijk zijn.
 - x Maar pedalen zitten toch ook op de fiets en fietsen is toch wel gezond?
 - Fietsen is niet zo ongezond als autorijden, maar wanneer wij kijken wat er met het fietsen in feite gebeurt, dan zullen we toe moeten geven, dat een tamelijk onnatuurlijk spiergebruik van hard fietsen het gevolg is, terwijl degenen, die langzaam fietsen, waarschijnlijk met minder moeite zouden kunnen lopen en dit dus hun energiebehoudten goedé zou komen.
 - x Wat vindt u van het vegetarisme?
 - Ja, ik vind 't op zichzelf niet zo dwaas wanneer je leeft in een milieu, waarin je dus niet de behoefte hebt aan de zeer plotselinge sterke en aanhoudende warmtebron, die door ontleding van dierlijke vetten ontstaat, maar ik geloof, dat het vegetarisme, uitgaande van, "och die arme beestjes!", eigenlijk een grote fout maakt, want dezelfde vegetariër, die geen vlees eet vanwege de arme koetjes, begrijpt niet, dat die koetjes helemáal geen leven meer krijgen als hij niet hun zakelijke gewichtigheid opvoert door althans iets van hen te consumeren. 't Is dus allemaal een wisselwerking. Maar je zoudt kunnen zeggen: "vegetarisme is alleen dán gezond, wanneer natuurlijk voedsel in voldoende hoeveelheid en in de juiste verhoudingen kan worden verorberd. Maar als een mens bonengehakt met uien maakt, omdat hij zó vegetarisch is, dat hij geen broodje tartaar durft eten, dan vraag ik me toch wel af of hij zich realiseert in hoeverre de tartaar méer voedingswaarde bevat, althans wanneer ze eerlijk gemaakt is, ik heb melaten vertellen, dat ze er tegenwoordig óok mee rotzooien, maar, ja één, die pàs overkwam, was slager geweest, nou alsdat ook hij vertelde wat in tartaar zit, dan zou ik u de raad geven om wat anders te nuttigen, maar uiteindelijk had hij zijn bedrijf niet in uw omgeving. Dit terzijde dus. Dan heeft het vlees dus, zeker dat rauwe vlees, een veel grotere voedingswaarde, is veel gezonder dan het bonengehakt. Iemand, die dus denkt, dat hij het één met het ander kan vervangen, maakt een fout.
 - x Ja, maar tegenwoordig wordt het vlees zo ingespoten met allemaal onnatuurlijke stoffen en daarom word je er tegen gewaarschuwd.
 - Nou, dat kan ik met u eens zijn, omdat in vele gevallen dus de z.g. biologische middelen gebruikt worden. Dat zijn in feite hormooninjecties en dergelijke en, kijk eens, als u teveel van die hormoon binnen krijgt in een staat, waarin ze bij u nog wat kan doen, nou ja, dan loopt u misschien óok ineens te kwispelen en te kruipen. Misschien 'n beetje overdreven, maar dan kunnen dus flatulaire afwijkingen in uw lichaam daardoor ontstaan en de verstoring van het evenwicht van interne afscheidingen kan dan wel voor allerhand kwaaltjes zorgen. Maar vlees moet je eten zover je 't nodig hebt. Nadeel van uw westelijke wereld is, dat de mensen niet eten wat ze nodig hebben, maar wat ze lekker vinden. Dientengevolge dus grote moeilijkheden bij hen, die patat prefereren, omdat daardoor allerhand, zullen we zeggen, slecht geworden vetstoffen binnenkomen, die dan op hun beurt onder meer het aderstelsel kunnen aantasten. U zou 't misschien niet geloven, maar hartvervetting kun je krijgen van patat. En nu verbaast het een hele hoop mensen, dat de Belgen daar nog niet aan ten onder zijn gegaan, maar dat komt, omdat ze hierpatat op de juiste manier eten, in de eerste plaats goed gefrituurd en in de tweede plaats alleen als een bijgift bij een andere maaltijd, andere delen van de maaltijd.

Dat is dus niets. Vlees te met palat wit de maur, compleet met scheurzakje met vette olie, die ze verkeerdelijk mayonaise noemen.

x Mag ik nog even terugkomen op dat vlees ? D'r wordt namelijk óók beweerd, dat 't angst-proces van het sterven van het dier, vooral bij varkens, dat al 24 uur van tevoren ongeveer begint, bepaalde stoffen afscheidt, die in het vlees terechtkomen en die door het consumeren van dat vlees in het lichaam komen en ~~mm~~ daardoor eventueel meer agressiviteit zouden veroorzaken.

- Dat is niet volledig juist. 't Is wèl juist, dat de doodsangst, die bij het varken overigens, tènzij 't zich in zeer bijzondere omstandigheden zou bevinden, gemiddeld eerst enige uren vóór de feitelijke slacht begint, zódanige afscheidingen geeft van allerhand stoffen, dat hierdoor inderdáád degeen, die daarvan, zonder die stoffen, die die vleeswaren dus voldoende gekookt en voldoende vooral ook uitgebloed, te genieten, die zou in derdaad daardoor enige agressiviteit kunnen verwerven. Maar aangezien je daarvoor geen varkens nodig hebt, met 'n paar voetballers kom je ook al 'n héel eind, lijkt mij 't dus verkeerdelijk de agressie, die ontstaat in een té vreedzame maatschappij, volledig te wijten aan het arme varken, dat er óók niets aan kan doen, dat 't wordt ómgetoverd tot zure zult, varkenskop, carbonade en alle verdere heerlijkheden, waarmee het Nederlandse volk zich zo gaarne voedt.

x Wat vindt u van cholesterol- diëten ?

- Nou persoonlijk zou ik, als vóór de fijne kok, nooit cholesterol willen eten, maar ik zou graag op willen merken, en dat is héel iets ánders, dat de vele diëten, die men geeft, in feite alleen moeten dienen om 'n bestaande verkeerde situatie te corrigeren. Daarbij zijn veel van die diëten op bepaalde punten deficiënt (onvoldoende, te kort schietend) door bij voorbeeld een onvoldoende aanwezigheid van bepaalde sporen of andere stoffen en zullen ze ons, zodánig dus, wèl de mens helpen in de éne richting, maar gelijktijdig schaden in de ándere. Ik zou zeggen dus: dieet dat is iets wat je eigenlijk alléén zoudt moeten doen onder toezicht van deskundigen en nooit voor lange perioden.

Uitzondering misschien voor zout-arm voedsel (teveel zout is altijd schadelijk geweest) en eventueel suiker-arme voeding voor hen, die een te hoge bloedsuikerspiegel hebben.

x Dank u.

x Mag ik nog even vragen, ziet u een toekomst voor dat soja-vlees, waar ze van zeggen: 't is veel economischer, enzovoort ?

- Nou, 't is natuurlijk erg mooi, erg gemakkelijk. 't Is alleen geen vlees en dat proef je en bovendien, wil je 't naar vlees laten smaken, dan kun je niet meer volstaan met de eigenlijke voedingsmassa, zo'n pasta, die dan geperst en gedroogd kan worden, maar dan krijg je dus te maken met de chemische smaakstoffen, die de rook-smaak, de ham-smaak en dergelijke moeten produceren en deze stoffen zullen, zoals u bekend zal zijn, in de meeste gevallen gewonnen worden uit aardoliën en dergelijke chemische producten.

Enkelen ook zijn derivaten van zuren en als zodánig voor de interne huishouding van de mens niet bepaald gezond. Daar je de mens er echter moeilijk toe zal kunnen brengen de soja zonder deze kunstmatige aroma's te nuttigen, vraag ik mij af of deze voeding zeer gezond is. Pas wanneer er geen andere mogelijkheden meer zijn, zal men inderdaad deze sojavervangers gaan gebruiken, maar ze blijven vervangingsstof, 't wordt dus niet in zichzelf een hoofdgerecht, althans niet op de wijze, waarop men er thans mee werkt.

x Hebt u't, toen u op aarde was, wel eens geproefd ?

- Dit is mij, ik dank daarvoor de Bron van alle Licht, bespaard gebleven, maar ik heb enkele gedachten afgelezen van iemand, die meende, dat hij een stuk rundvlees nuttigde en die daardoor zo'n sojalap tussen zijn, toch al kunstmatige, gebit trachtte te vermalen.

Wanneer ik u dus alleen de ontzettend bewonderde en verachtelijke gedachte-uitstralingen zou kunnen weergeven, zoudt u kunnen begrijpen, dat, daar ik meer dergelijke reacties, per ongeluk overigens, heb opgevangen, mijns inziens deze voedingsstoffen voorlopig niet aan de eisen voldoen.

x Maar nu, gezien de voedselsituatie, heb je voor 1 kg vlees ongeveer 8 tot 10 kg plantaardige eiwitten nodig en d'r is tòch al zo weinig eiwit ?

- Ja, maar 't gekke is dus, dat 't meeste eiwit zich herinnert, dat 't wit is en dus speciaal dáarheen gaat, waar de mensen óók wit zijn en dat betekent, dat die witte mensen dus dierlijk eiwit ^{dat} aanvaardbaar vinden, omdat dat bij een witte beschaving hoort en dit impliceert weer de illusie van behoeften, die in de blanke wereld bestaat, een voortdurende rem zal zijn op de mogelijkheid tot volle ontwikkeling in de andere delen van de wereld en als we kijken naar het aantal reeds mens geweest zijnde zielen, dat incarnatie-rijp is en het aantal dierlijke zielen, dat wel 'n kansje zou willen wagen, geloof ik inderdáád, dat 'n ál te grote uitbreiding van de bevolkingen in die andere werelddelen nu ook niet bepaald gewenst is. Ik zou zeggen, als je goed wilt werken, geef ze eerst televisie en dan voedsel. Televisie beperkt namelijk de tijd, die ze anders (Gelach).

..../....

- x is u niet er we mee eens, dat hongersnood voorkomen kunnen worden als te verminderen ?
- Ik ben dit niet volledig met u eens, omdat een verminderen van de hongersnood ook gelijktijdig een probleem is van transportbeschikbaarheid en goede wil. En wanneer in primitieve landen hongersnood is, dan genieten van de gaven van het Westen zij vaak 't meeste, die het minste honger hebben. Dus ik geloof niet, dat je onder de huidige omstandigheden kunt zeggen: wanneer wij nu maar meer plantaardige eiwitten kunnen produceren, kunnen we alle hongersnood opheffen. Dat is een theorie. Maar wanneer je rekening houdt met de menselijke factoren, dan is dit op 't ogenblik èn technisch èn menselijk gezien niet haalbaar.
 - x Zal er in het Aquarius-tijdperk een oplossing komen voor het hongerprobleem van de arme landen ?
 - Ik geloof wel, dat dat het geval is. Men heeft ons, ik meen, dat dat in 1961 was, heel erg uitgelachen toen wij zeiden, dat een afremming van bevolkingstoename onvermijdelijk was en dat ook de totale wereldbevolking na ongeveer 30 jaren, dus u komt aardig die kant uit nu, zou gaan afnemen, in plaats van toenemen. Men heeft toen gedacht: nee, 't is een groeiende economie, ook op dát terrein. Maar de feiten geven ons gelijk. Er zijn op dit moment steeds meer gebieden in de wereld, waar de bevolkingstoename sterk achterblijft bij hetgeen men had verondersteld. Dit gaat gepaard vaak met een lichte toename van de welvaart in die gebieden en dáardoor, wonderlijk genoeg ook, een grotere bereikbaarheid van die gebieden, gepaard gaande ook met een grotere mogelijkheid tot onderricht en dus vergroting van de intellectuele mogelijkheden van die volkeren. En ik geloof, dat je op grond dáarvan kunt zeggen: ja, Aquarius zal de hongersnood inderdád kunnen oplossen, omdat mensen, die mentaal een meer gelijk peil kunnen bereiken, gemakkelijker communiceren, gemakkelijker elkaar zullen begrijpen, grenzen tussen rassen en landen zullen dus meer wegvallen en als gevolg dáarvan zal 't ook veel eenvoudiger zijn om elkaar bij te springen daar, waar 't nodig is en zal men ook gemakkelijker de technische middelen dirigeren, waar ze wèrkelijk nodig zijn en niet alleen, waar dit politiek op 't ogenblik belangrijk schijnt.
 - x Dank u wel.
 - x Ik weet niet of ik uw beantwoording van die oorlogsvragen goed beluisterd heb. Er werd namelijk ook gevraagd in één van die vragen: "wat kunnen wij mensen doen om een oorlog te voorkomen?" Kan 't door gedachtekracht? Ik meen, dat Steiner dat ook naar voren heeft gebracht.
 - Ik geloof, dat je oorlog kunt beschouwen als 't belang van een kleine minderheid, welke zich door kan zetten door de hysterie van een grote meerderheid en dan zou je dus kunnen zeggen: "op 't ogenblik, dat wij zèlf kalm zijn en al deze gedachten aan strijd vervangen door gedachten aan samenwerking, zoveel mogelijk ook praktisch uitgedrukt, verminderen wij de neiging tot hysterie in de massa en daarmee de mogelijkheid tot een oorlog realiseerbaar wordt voor de belanghebbende minderheid. Voldoende geformuleerd?"
 - x Ja.
 - x Wat u zei over zielen en ook dieren, die klaar stonden om te reïncarneren, was me niet helemaal duidelijk.
 - Dat is heel eenvoudig. Een hond, die erg veel van z'n baas heeft gehouden, die heeft daardoor bepaalde emotionele veranderingen ondergaan, die zich in het bewustzijn hebben vastgezet. 't Resultaat is, dat dat dier een veel langer bewust geestelijk bestaan kent dan bij voorbeeld een wilde hond zal kennen en dat betekent ook, dat ie zich dus meer bewust wordt van de waarden van het menselijk bestaan en dát impliceert weer, dat, wanneer de incarnatie-noodzaak komt, deze hond dus geneigd zal zijn te graviteren (door zijn zwaarte naar een ander lichaam neigen, zich voortbewegen) naar een menselijk voertuig.
 - x Helaas moet ik de aanwezigen verzoeken geen vragen meer te stellen.
 - Ja, nu wordt me de wacht aangezegd. Ik kan niet zeggen, dat ik er op heb zitten wachten, u misschien wel, 't ligt aan mij. Ik zou nog graag kort voor u besluiten. 't Is dan 't bekende vuurwerk aan 't eind van de avond. 'n Schoon woord noemen ze dat. U geeft drie woorden en ik maak er wat van.
 - x Wilskracht, ster, zon.
 - Wanneer de wilskracht in ons groeit, maken wij van elke ster een zon, die tot ons eigen wezen schijnt. Zon, bron van leven, bron van licht, gloed, die, in zichzelf verterend, scheppend werkt, daar, waar zijzèlve niet is. Een ster van ver gezien, een vage flonkering en toch de bron van alle leven op de wereld en bepalend voor het menselijk bestaan. Wanneer je zó gebonden bent aan alle krachten van het leven en van de natuur, dan zoek je voor jezelf stil naar ándere mogelijkheden, naar 't betreden van een rijk, waarin vermogen heerst en niet slechts vergankelijkheid en duur, dan voer je op de kracht van willen, 't innerlijk begeren, dat één wordt met oneindigheid en uit oneindigheden levend, dan zèlf als zon ter aarde schrijft.

De sterren gaan, de mensen komen en gaan, 't is een bonte rij, maar wie in zich het licht kan dragen, hij géeft het leven, maakt zich vrij van dood en leeft in àndere werkelijkheden, totdat hij zèlf, door zich van eigen licht beroofd, versmelt met kracht, waaruit totale licht geboren en zó beleeft, wat eens slechts werd geloofd.

Ik dacht, dat dit 'n aardige gedachte was om mee te nemen. U bent allemaal beginnende sterren. Probeer uw zonnige straling op de wereld te richten en probeer vooral door zóveel te geven als u kúnt aan al die anderen, die 't nodig hebben, in uzèlf die kracht van licht te vergaren, waardoor u eens de begrenzingen van uw persoonlijkheid kunt doorbreken om de oneindigheid èindelijk te omvamen. Goedenavond.